

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

REDACTOR:
SEBASTIAN BORNEMISA

Cuprinsul:

- Al. Ciura*: Un vagon rătăcit,
articol.
- I. U. Soricu*: Dorință, poezie, trad.
- I. Agârbicean*: Pentru un discurs.
- R. M.*: Cronică documentară:
Crematoriul, articol.
- Aurelia Pop*: Mi-e gândul trist,
poezie.
- Marcel Roland*: Enigmă, trad.
- A. Fogazzaro - D. Tomescu*: Mis-
terul poetului, roman.

FLORI DE-O ZI:

- Premiile „Cosinzenii“.
- Înmormântarea lui Caragiale.
- A. P.*: Alte vremi.
- Innul cepii.
- Cea mai scumpă jucărie.

SCRISORI DELA REDACȚIE ILUSTRĂȚII

Abonamentul pe an . . . cor. 12
Abonamentul pe 1/2 an . . . cor. 6
Pentru străinătate pe an . . . cor. 20

22 OCT 1912

15 JUN 1913

NOUTĂȚI LITERARE

— Editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa —

„Librăria Națională” S. Bornemisa a început, pe lângă mari jertfe materiale, să publice o serie de scrieri alese, menite a pătrunde în casele românești ca aevea cărți sănătoase și de-o încontestabilă valoare literară. Din aceste scrieri, pe cari le recomandăm cu toată dragostea publicului românesc, până acum au apărut următoarele:

1. Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri. Prețul coroane 2.—. Acesta e cel mai nou și cel mai ales volum al puternicului prozator ardelean, care a ’mpodobit până acum cu atâtea volume de valoare literatura noastră. Domnul Ion Agârbiceanu e de altcun în destul de cunoscut publicului nostru, ca să mai fie nevoie să atragem deosebit luarea aminte a publicului asupra oricărei cărți a sa. E azi cel mai cetit scriitor ardelean atât în România cât și în Ardeal, căruia i-a succedat în urma marelui său talent să fie pretutindeni recunoscut și apreciat. Volumul „*Schițe și povestiri*”, care are peste 300 de pagini, mai are însă o mare calitate; e cel dintâi volum al autorului, în care s’au publicat cele mai succese piese literare, alese de însuș autorul. O parte din bucățile din volum sunt aproape absolut necunoscute publicului nostru, fiind ele publicate pentru prima oară în „*Viața Românească*”, care e oprită a trece granița țării noastre.

2. Liviu Rebreanu: Frământări. Prețul cor. 1.50. Autorul acestui volum e un talentat scriitor din generația mai nouă, de origine din Ardeal, care a trecut în România, publicând scrierile sale mai ales în „*Vieța Românească*” și în alte reviste de seamă de dincolo. E mult apreciat mai ales în urma talentului său, care-l ajuta să aștearnă pe hârtie stări sufletești grele și să dea personajelor întotdeauna o colorare bogată și nimerită. Subiectele și le alege mai ales din stratul de jos al societății și aduce înaintea noastră tipuri dela țară, figuri mărunte din vieța orașelor: pe „*golani*”, în cari condeii lui subtil află întotdeauna ceva de poetizat și de zugrăvit. Volumul „*Frământări*”, e cel dintâi volum al autorului, pe care „*Librăria Națională*” S. Bornemisa l-a edat cu toată nădejdea, că publicul nostru va ști să aprecieze și să încurajazeze pe un talentat scriitor tânăr, așa, după cum o fac aceasta și alte popoare culte din Apus.

3. Victor Eftimiu: Poemele Singurătății. Prețul 2 coroane. Autorul neintrecutei piese „*Înșiră-te mărgărite*” ne dă sub titlul aceasta un elegant volum de poezii, scrise într’o formă din cele mai succese și într’o limbă ușoară, cum dela Vasile Alexandri încoace nu s’a prea scris. În lirismul dulce alui Victor Eftimiu se îmbracă într’o aleasă haină literară cele mai subtile sentimente, cari au o notă proprie: duioșia subtilă și o formă poetică din cele mai sonore. Astăzi Victor Eftimiu e unul dintre puținii scriitori fericiți, ale căruia scrieri sunt, mai ales în România, cele mai gustate și mai cu drag cetite. Pentru noi e o mândrie, că autorul activitatea literară și-a început-o la noi în Ardeal, sub mână conducătoare a lui Octavian Goga, în „*Țara Noastră*”.

4. Alexandru Ciura: Amintiri. Prețul cor. 1.60. Cel mai gingaș prozator al nostru din Ardeal, ne dă în volumul acesta un șir întreg din dulcele și duioasele sale amintiri din copilărie, despre oameni și locuri din țara moților. Scrise într’o limbă aleasă și plină de poezie, ele procură în clipe de repaos cele mai plăcute momente sufletului, care caută într’adevăr plăcere și distracție în cărți. Volumul dlui Alexandru Ciura la apariție a fost salutat de „*Viața Românească*”, și de toate revistele, cari s’au ocupat de el, cu cele mai călduroase vorbe, ca cea mai de seamă noutate literară.

5. „Almanahul scriitorilor dela noi”. Prețul cor. 1.60. Această carte în felul e o mică istorie literară a tuturor scriitorilor ardeleni azi în vieță. Cuprinde fotografia, biografia și datele bibliografice ale 46 de scriitori născuți în Ardeal și o bucată literară inedită de-a fiecăruia din acești scriitori. Ca o ilustrare a întregii noastre vieți literare, la urmă dă în faximilă capul tuturor ziarelor și revistelor românești dela noi, și pe scurt istoricul acestora dela înființare, relevând la foile politice și pedepsele ce-au avut să le ’ndure acestea pentru lupta lor pe terenul politicii naționale.

6. Ermil Borcia: Versuri flușurate. Prețul 60 bani. Domnul Ermil Borcia e azi singurul nostru umorist de seamă care ca redactor al revistei umoristice „*Bobârnați*”, dă dovezi de un talent umoristic plin de vervă. Volumul „*Versuri flușurate*” are pagini umoristice pline de spirit, cari îți procură adevărată plăcere cetindu-le.

7. „Cele mai frumoase”. Prețul 60 bani. E un dragălaș volum de poezii populare aranjat cu multă îngrijire, care merită să stea pe masa oricărui inteligent, care află farmec în versurile dulci și fermecătoare ale poporului nostru. Poeziile sunt împărțite după felul lor de-a fi: de dor, de dragoste, de jale, de bătaie de joc, cătănești, blăstămuri, etc.

— Tot în editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa au mai apărut două tablouri naționale în color, cari reprezintă scene din istoria neamului nostru. Acestea sunt:

1. „Întrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia la 1599”, în mărime de 47×59 cm., reproducere după tabloul original care fusese pe vremuri în posesiunea unei episcop gr.-cat. Tabloul reprezintă scena, când marele voevod Mihai Viteazu însoțit de generali și de ostași, intră pe poarta din dos a cetății Bălgradului. În poartă îl așteaptă episcopul romano-catolic, în odăjdii de sărbătoare, salutându-l ca pe noul stăpân al Ardealului. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

2. „Capii revoluției țărănești din 1784”: Horia, Cloșca, Crișan. Tabloul dă fotografiile în color ale eroilor noștri din această revoluție, reproduse după fotografia picturilor din muzeul Bruckenthal. Mărimea tabloului e 45×65 cm. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

— „Librăria Națională” S. Bornemisa roagă pe onoratul public românesc să binevoiască a o sprijini în țința ce-o urmărește, comandând aceste scrieri alese și tablouri naționale. Comandele să se adreseze la oricare librărie, ori direct la „*Librăria Națională*” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

GOSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

UN VAGON RĂTĂCIT

AL. CIURA

Un vagon mortuar a pornit din țara nemțească, pentru un drum lung și încurcat, până departe într-o țărișoară obscură, la răsăritul Europei...

Cum drumul eră lung și întortochiat și cum mortul nu putea să dea explicațiile de lipsă, decât eori trebuia să se schimbe direcția, vagonul s-a rătăcit prin diferite stații din Austria, și după un vagabondaj de două săptămâni ajunge, înfărsit, la țintă: București, Gara-de-Nord. Aici, altă pacoste. Vagonul sosise, ce e drept, dar fractele, cu cari trebuia însoțit, nu erau nicăiri și mortul, bietul nu putea să dea nici de data asta lămuririle de lipsă...

Și aici e jalnica tragedie a vagonului rătăcit. O rătăcire e totdeauna tragică chiar și pentru persoane, dar ele pot totuș să ceară explicații și ușor ajung iarăș la calea cea adevărată. Ce poate spune însă un biet vagon rătăcit, ales un vagon sigilat, un vagon mortuar, de care oamenii se feresc cu oroare, de îndată ce zăresc crucea neagră deasupra incuietorei?

Nimic.

Așteaptă impasibil, cu acea liniște supremă, ce ți-o dă moartea. Timpul nu mai are acum însămnătatea de mai înainte; — el a încetat a-și mai succede clipele fugare — și mortul planează deasupra unei mări imenze par'că, ale cărei valuri nu se agită niciodată.

Așteaptă vagonul și se pomenește deodată, că e pornit și el la drum, în zgomotul strident al oțelului ciocnite îndeolaltă.

Mortul doarme adânc în îngrămădirea de scânduri, fără să se lămurească de cele ce se întâmplă în juru-i. Ca dintr'un vis confuz, își amintește — o palidă rază a aducerii aminte — cum într'o zi a auzit bubuituri la groapă, cum au venit câțiva străini, cari după ce au scris un „proces verbal“, l-au ridicat brusc din așternutul, cu care începuse a se obișnui în vremea din urmă. „Ce vor cu mine? Unde mă duc?“ Nu înțelege nimic din vorbele străinilor și abia dintr'un cuvânt rostit cu glas mai înalt, bănuiește, că vor să-l ducă acasă. Adoarme iarăș, regretând că i-au turburat liniștea atât de necesară, după zbuciumul zadarnic al vieții.

Zgomotul ritmic al trenului îl mângăie, ca o mu-

zică îndepărtată a vieții; șuerătura locomotivei abia de se aude; la stații deslușește vaerul sonor al roților izbite cu ciocanul, încolo liniște deplină, tăcere de moarte.

Ce bine-i făcă odihna aceea, asămănătoare celei din fundul gropii. Un singur gând îl amenință încă din ce în ce mai șters: va trece frontiera și când va atinge pământul patriei recunoscătoare, aclamările vor izbucni cu atâta putere, încât el va tresări înspăimântat, în fundul îngrămădirii de scânduri. Și clopotele vor porni să se bocească, dealungul văii Prahovei până jos, în inima țării...

* * *

Trec zilele în aceeaș monotonie, ce-i cădea atât de bine mortului: ritmul adormitor al roților, întrerupt de pauze mai lungi sau mai scurte, zgâlțări în restimpuri, vorbe schimbate în pripă. Atât! Dar nu se auziau aclamări nici diții chilometrice, nici bocetul sfâșietor al clopotelor; nimic din toate aceste.

Câte zile și câte nopți se vor fi strecorat astfel?

Mortul nu-și poate da seama, căci noțiunea timpului nu mai există pentru el. Poate o zi, poate zece, poate chiar luni!

Dela o vreme, nu mai deslușește nici zgomotul roților, nici șuerul locomotivei — nimic. El încearcă, cu o sforțare supremă, să-și amintească de metamorfoza, prin care trecuse, dar nu-și putea da seama de nimic. „S-a isprăvit“, își zise mortul, „de-acu nu mă străbate la mine nici o gălăgie din lumea externă. Mă vor fi primit ei cu mare paradă, mă vor fi bocit și parentat, ca pe un mort ilustru, ce eram; mă vor fi astrucat la „Belu“, la loc de onoare, probabil chiar alături de bietul Eminescu... Și eu n-am auzit nimic din splendorile oratorice, cu cari mă îngrămădeau miniștri, reprezentanții teatrului, ai jurnaliștilor și ai scriitorilor. Păcat! Mare păcat, bătrânule, să nu incasezi măcar aceea manifestare de glorie postumă... Dar, înfărsit, ce sunt eu de vină, că m-am tâmpit cu totul și nu mai pot să aud glasul acestor buni băeți, cari își achită față de mine — o biată mână de țărână — datoria, ce o are patria recunoscătoare față de mării ei fii... De-acu s-a isprăvit! Am mângăierea, că cel puțin n-o să mă mai conturbe nimeni și o să pot dormi în tihnă. Adio, patrie recunoscătoare!...“

* * *

În vremea asta șeful dela Gara-de-Nord, înjură la subalternii, cari nu-i puteau da lămuriri privitoare la un vagon mortuar, ce sosise, cu o întârziere de două săptămâni, din Germania. Vagonul eră aci, dar fractele nu erau nicăiri. „Cine dracu o fi?“

Și șeful privea cu năcaz la vagonul, ce aștepta pe niște șine laterale; așteptă modest și umilit, ca un copil sărac...

S-au pornit depeșile cătră Predeal și răspunsul a sosit încurând: „*Vagon mortuar, ilustrat Caragiale...*“

(Taman ca în piesa măestrului, în stil telegrafic!)

Și deodată s-a răscolit o furtună; țacăneau aparatele telegrafice, zbârâiau soneriile telefoanelor, redactorii alergau speriați la zețari: „Opriti mașina, au sosit osămintele lui Caragiale“. Băeții cu jurnalele, în ediții separate, umplu străzile și cafenelele; publicul tresare ca zguduit de un curent electric; gesturi largi taie fumul cafenelelor: „Să-i facem funerarii naționale, să vorbească Tache Ionescu, Delavrancea, Maiorescu, lorga... îl ducem la biserica Sf. George... se acordă o reducere de 50 la sută pe căile ferate, ca să poată asistă țara întreagă la funerariile acestui uriaș al gândirii românești... Să ne achităm datoria de onoare“.

* * *

Mortul din vagonul izolat reintră din ce în ce mai mult în liniștea lui de veci, convins pe deplin, că de aci înainte n-are să-l mai conturbe nimeni. Se simția așa de bine în sânul primitiv al pământului, care de astă dată eră al patriei-mame.

Și deodată i se pără că aude, din depărtări imense, un zgomot din ce în ce mai înteiț; i se pără dela o vreme, că sicriul se mișcă; deslușia glasuri cunoscute — și de departe se auzia tânguital clopotelor. „Ce vor cu mine? Ce mai vor cu mine? Pentru ce nu mă lasă nici acuma în liniște?“ Cu o sfortare supremă, mortul își duse mânila la urechi, ca să nu mai ajungă până la el nimic din gălăgia supărătoare a lumii din afară, cu care nu mai aveă a face.

Vagonul rătăcit și uitat a fost deschis cu solemnitate, îngrămădirea de scânduri multe a fost acoperită cu coroane și cu o risipă de flori...

S-au rostit discursuri strălucite, un public imens a întovărășit osemintele măestrului până la groapă. Conul Leonida se târă abia în urma cortejului, sub povara anilor ce-l îmbrânciau. Jupănul Dumitrache și coana Veta se ațineau și ei pe urma sicriului, cu gravitatea părului lor cărunt și a meritelor patriotice. Rică Venturiano — azi deputat și director al ziarului „Răcnetul Carpaților“, în colțul bulevardului a rostit un discurs nemuritor, storcând lacrimi auditorului. În acelaș colț un cerșitor epileptic — prostul din Năpasta — și-a descoperit capul și a început să plângă.

Toate aceste creații ale măestrului erau îmbătrânite acum și în mulțimea miilor de oameni, mișunau nouă generații, cari cereau cu încredere întruparea lor, în cea din urmă operă postumă a celui ce s-a dus.

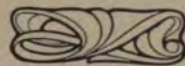
Singur cetățanul turmentat — vecinic acelaș —

privia impasibil la convoiu, preocupat de alegerile în curgere, cu ochii injectați de alcool...

* * *

Ci măestrul nu mai auzia această încoronare postumă a geniului său, acest triumf, în care se amestecă și cuvântul de greutate al academicianilor.

Durmiă liniștit... fără să-l încante această glorie postumă, cum nu l-a încântat nici în vieață.

Dorință.

— Traducere —

...Și dacă milostiv mi-ar zice Domnul:
— „Copilul meu, vreau să-ți ascult o vrere,
„Alege-ți moartea care-ți place ție!“ —
Eu tatălui ceresc umil i-aș cere:

Să fie toamnă. Razele de soare
Prin frunzele uscate să străbată,
Ușor să-și cânte cântecul din urmă
O pasăre la noi întârziată.

Și, cum peste 'ntristata fire, toamna,
Ușor, pe nesimțite moartea vine,
Aș vrea și eu, așa pe ne-așteptate,
Să mă trezesc cu moartea lângă mine.

Și-atunci, ca pasărea 'n frunzișul galben
Să-mi tremur și eu ultima cântare
De viața ei și cerul și pământul
Să-l simt adânc în juru-mi cum tresare.

Când voi sfârși cântarea mea din urmă,
Să 'nchidă gura mea înșiorată
Sărutul tău, frumoasa mea copilă,
Din lumea noastră cea mai adorată.

Și, dacă Domnul n-ar vrea să m-asculte,
Eu l-aș rugă să fie primăvară,
A luptei primăvară, când în piepturi
Insângerate flori or să răsară.

Și să răsune jalnică în zare
Trompeta, mândra luptei ciocârlie.
Acolo să fiu și eu, flori de sânge
Să simt cum îmi răsar din piept și mie.

Când voi cădea de pe fugar, în luptă,
Să 'nchidă gura mea însetoșată
Sărutul tău, prea sfântă Libertate,
De sus din ceruri cea mai adorată!...

I. U. SORICU

PENTRU UN DISCURS

ION AGĂRBICEANU

SCENA I.

O cameră simplă cu mobilă uzată. Preotul, preuteasa, mai târziu notarul și învățătorul.

Preotul: (Citind pentru a zecea oară o scrisoare). „Și astfel ești invitat Sfinția ta să miști toate pietrele, ca adunarea să reușască. Pretutindenea a fost o splendoare; ar fi păcat ca tocmai la Dumneavoastră... /Aruncă scrisoarea pe masă). Ei bine, dar asta nu mai merge! Tot eu și iar eu! N-am să fac nimic în rândul ăsta. N-am să mișc nici o piatră! (Se plimbă mânios).

Preuteasa: Ba-i mișcă, dragă, dacă ești cel dintâi în sat, ce să faci? Să rămânem de rușine nu se poate.

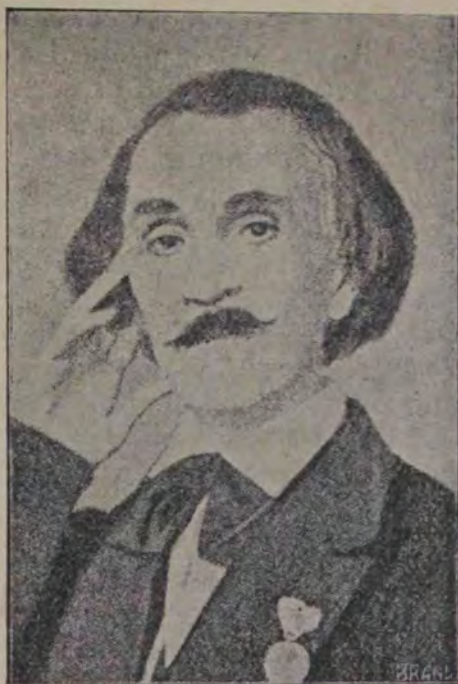
Preotul: Cel dintâi! Când e lipsă de serviciile mele, atunci da! Însă notarului nu i se pare că șede cu cel puțin trei trepte mai sus ca mine? Chiar și dascălul! Nu-l vezi, decând are leafă mai mare decât mine, vine și întrebă în chestii oficioase, altfel abia-mi mai dă binețe! Astea să le știe domnii cei mari și să se adreseze lor. (Ia epistola). O s-o retrimite și-o să le scriu, că au greșit adresa.

Preuteasa: Ba una ca asta să nu faci! Vei alerga, vei stărui, vei bate la uși, ca și alte dați, și adunarea va reuși. Cei de departe judecă după cele ce au fost mai înainte! Și cred că am dreptate. Dacă voi popii stați pe loc, stă tot poporul.

Preotul: (cu mânie). Să mă ierți, soro, greșești enorm. Azi o poruncă a notarului e mai ascultată decât zece sfaturi și îndemnuri de-ale mele. Pentru ce nu se pune dumnealui acum în frunte și să dea poruncă?

Ismail Kemal Bei, conducătorul Albanezilor, cari după războiul din Balcani s-au de-larat de ne-atârnat și acum voesc să-și aducă în fruntea țării un principe. O deputație a Albanezilor a făcut o vizită și dinastiei din România, să imbiie tronul principelui Carol.

Grigorie Alexandrescu, cel dintâiu poet român de mare valoare. În anul acesta se împlinesc 100 de ani dela nașterea lui și din prilejul acesta au fost aranjate în amintirea lui festivaluri, atât în România, cât și la noi. La noi societatea Petru Maior a studenților din Budapesta i-au sărbătorit amintirea în cadrul unei conveniri, în care președintele societății a ținut o frumoasă conferință despre poet.

(Cu batjocură). De, domnii mari sunt prea comozi, și dumnealui e domn mare. Ei, să-l vedem ce va putea face odată singur, sau chiar ajutat de învățătorul.

Preuteasa: Nu vorbi așa.

Preotul: Pentru ce să nu vorbesc? Nu se laudă dumnealui în fel și formă cu tot ce să face bine la noi în sat? „Noi am pus la cale; noi am alergat“. Voi? Să vă fie de bine, dar să vă vedem la muncă!

Preuteasa: S-ar părea c-ar fi vorba acum de răz-bunarea ta! Cei cari îți scriu habar n-au de toate duș-măniile tale cu notarul, cu dascălul; ei vreau o reușită adunare poporală. Înțelege bine: e vorba de po-por, nu de certele voastre. (Ea-i gesticulează cu degetul aproape de nas).

Preotul: (Ferindu-se enervat). Ia nu mă prosti, soro, ia să-mi dai pace! Și tu cu poporul! Dar cine ne pune pe noi să batem apă-n piuă, când poporul nu vrea să audă decât de interesele lui materiale? Li arde lui de adunări acum în toiul secerișului?

Preuteasa: Știi că va trebui să faci singur toată propaganda, și pentru asta îți pierzi acum săritele, și toate le vezi în negru. De pe partea mea fă cum îți place! Nime n-are să mă judece pe mine. Dar îți mărturisesc că-mi pare rău văzându-te așa dușmănos chiar la adunarea asta, când...

Preotul: Aceasta ca și altele, nu plătesc nimic. Vreme pierdută, atât!

Preuteasa: (Continuând). Când au să vină și doi

Ministrul președinte Pașici al Sârbiei, cel mai aprig luptător, pentru ca Sârbia să capete un coridor la marea adriatică și un port.

protopopi și un înalt dignitar bisericesc din centru. Cine să-i binevențe?

Preotul: (Repede fixând-o). Ce vorbești fleacuri?

Preuteasa: Nu-s fleacuri.

Preotul: (Cu glas schimbat). Doi protopopi și un înalt dignitar din centru?

Preuteasa: Da, da.

Preotul: De unde știi?

Preuteasa: Mi-a scris protopopeasa Pascu. Dacă va fi vreme frumoasă o să vină și dânsa.

Preotul: Când ți-a scris?

Preuteasa: Azi mi-a scris. Și acel dignitar din centru e unchiul notarului.

Preotul: (Repede). Bărbulescu?

Preuteasa: Bărbulescu. Notarul încă nu știe nimic. Dar va fi avisat cu siguranță și atunci o să se intereseze el de toată afacerea, nici nu te va mai întreba pe tine! Va fi de-ajuns să aranjeze el adunarea de-acum, ca tot meritul tău pentru reușita celor trecute și a celor viitoare să fie întunecat.

Preotul: (Însuflețit). Nu, asta nu va fi! O să le țin un discurs! O să le țin un discurs de să-i meargă vestea! Despre biserică, leagănul și ocrotirea neamului, o să le vorbesc! Uf! O să fie splendid!

Preuteasa: (Zimbind). De-acum cred că nu vei mai sta pe gânduri. (Se aude ciocănit în ușă). Întră. (Vine notarul și dascălul. Preuteasa ese).

SCENA II.

Preotul: (Înaintând spre ei). Bună ziua, domnule notar, bună ziua, domnule învățător. A, ce bine-mi pare că mai veniți pe la mine... Poștiți și ședeți să ne șadă pețitorii.

Notarul: (Luând loc). Mai este vreme, părinte, până atunci.

Preotul: Mai este, dar de-o fi să trăim, are să vină!
Învățătorul: Noi am venit să-ți cerem niște informații, domnule părinte.

Notarul: Da, unele informații.

Preotul: O să vi le dau cu cea mai mare plăcere, numai să pot.

Notarul: Se svonește că peste patru zile o să fie adunare de popor la noi. Te-a avizat cineva pe dumneata?

Învățătorul: De obicei pe dumeata te avizează.

Preotul: (Mirat). Adunare poporală?

Notarul: Așa se spune. Concesia dela pretor s-a cerut direct dela centru.

Preotul: (Liniștit). Nu știu nimic. Se poate, dar eu nu știu nimic.

Notarul: Atunci nu se poate. Pe cineva trebuie să-l anunțe, nu se poate țineă o adunare cu satul pustiu.

Preotul: Adevărat, că asta nu se poate.

Învățătorul: Se spune că adunările ce se țin acum ar avea o însemnătate foarte mare și ar fi pagubă să nu reușască la noi.

Preotul: Cum să reușască dacă nu se ține? (În cap îi vin frânturi din discursul ce va rosti: „Înalți oaspeți... „Vie este credința Domnului în sinul neamului nostru“... „Și nu vom peri pentru că nu putem să perim cât timp crucea e povața noastră“).

Notarul: (Privește cu înțeles la învățător. Cătră popa). Așa dar nu putem lua nici o dispoziție? De altfel eu mă bucur; scăpăm de-o colindare zadarnică. (Se ridică). Vei fi așa de bun să ne avizezi și pe noi dacă ar fi să fie ceva.

Preotul: (Cu vocea jumătate). Are să fie strajnic!

Învățătorul și notarul: (Deodată). Ce are să fie strajnic, părinte?

Arătăm aci trenul pe droturi ce s-a făcut acum în Tirol, lângă Meran. Trenul duce din valea adâncă a Tirolului până în Alpi pe o distanță de 2210 metri, oferind călătorilor peisaje de-o frumusețe rară.

Antoniu, metropolitul gr.-or. din St. Petesburg, care a răposat în 15 Noemvrie.

Preotul: (Revenind la realitate). A, dacă nu ne-o aviză nime. Are să fie o prostie, are să fie ridicol!

Notarul: Asta nu se va face! Totdeauna am înștiințat satele. (Ies).

SCENA III.

Preotul: (Se plimbă agitat). Nici odată nu mi s'a dat prilejul să vorbesc înaintea unui dignitar bisericesc atât de sus pus! Am să-i arăt eu că oratoria popilor de pe sate poate fi disprețuită, dar nu a mea! (I vin mereu frânturi din discurs în minte: „Până când vom stă strâns legați de biserica străbună și așezămintele ei dătătoare de viață... Ce-s valurile lumii? Ce-s ispitele puterii politice? Se vor frânge...”) O să ese un cap de operă! Nici odată n-am improvisat așa de ușor! Dar am să-mi scriu discursul; am să-i dau o rotunzime, o să-l presar cu floricele retorice! O să fac furoare în public! (Se așază la masă, ia hârtie, călămară și condeiul începe să-i cânte pe hârtie).

SCENA IV.

Notarul. — Dascălul. — Pe uliță.

Notarul: Ce crezi?

Înv.: Să fiu sincer?

Not.: Nesmintit!

Înv.: Popa știe.

Not.: Nu cred. Unchiul mi-a dat anume mie în seamă să fac toată propaganda. Nu pomenește de alt aviz dat altuia.

Înv.: Cred ce-mi spui, dar hulpoiul ăsta știe. Mi-roase că-i vorba de ceva lucru mare și vrea să-i revină lui întreaga glorie. Ști mai ales de ce să teme?

Not.: Poate pentru discursul de binevențare!

Înv.: Ai găcit.

Not.: Dar ăsta acum odată nu i-l las! De trei zile muncesc la el și-l învăț pe dinafară.

Înv.: Ai tot dreptul! În fața unei rudenii se și cuvine. Popa a ținut destule cazanii până acum (Trec).

SCENA V.

După patru zile. La intrarea în sat mare mulțime de oameni. Notarul și dascălul pe de-o parte, preotul pe de altă parte, ferindu-se unii de alții, au făcut o propagandă cumplită. Nici odată nu s-a adunat atâta lume ca la adunarea aceasta. Înaintea mulțimii preotul, notarul, învățătorul.

Notarul (zimbînd): Ți-e cald, părinte?

Preotul (între două focuri: soarele de Cuptor de-asupra și discursul în conștiință) Foarte cald. Se șterge).

Înv.: E minune că nu mai sosesc. De două ceasuri așteptăm aici.

Not. (zimbînd): Eu i-am spus părintelui că avizul ce l-a primit dănsul nu va fi serios. C-o zi înainte nu se mai poate pune nimic la cale.

Preotul: Vezi că se poate! Când a mai fost atâta lume ca acum? Trebuie numai să ne jertfim comoditatea de-o zi!

Not.: De data asta cred că dta ți-ai jertfit-o înzadar. Văd că oamenii s-au săturat să mai aștepte.

Preotul: Mai așteaptă ei! Poporul e obicinuit cu așteptarea! De câte veacuri așteptăm după drepturile politice!

(Dup-o jumătate de ceas).

Preotul (impacient la culme): Ne mai pomenit! Asta e curată bațjocură (pufăe, șterge nădușala). Noi suntem boi buni de jug!

Un curier (străbate prin mulțime și se apropie de notarul O telegramă.

Notarul (cetindu-o i-o întinde părintelui; încet): Nu ți-am spus?

Preotul (crunt) E curată ticăloșie (Pleacă)

Notarul: Dar rămâi părinte și anunță poporul! Să se împrăștie că nu vine nime!

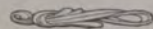
Preotul (merge înainte, dispare prin mulțime).

Înv.: Asta-mi plăcu! O să-ți poți ține în liniște discursul! Sosesc îngrabă?

Not.: Peste un sfert de ceas sunt aici. Acesta e înțelesul telegramei, după învoiala ce-am făcut-o cu Tomici.

Înv.: A asudat deageaba popa, adunându-ne oamenii.

(Se privesc, zimbesc cu satisfacție).

Adunarea cadavrelor de pe câmpul de luptă dela Ciatalgea.

CREMATORIUL

— CU PATRU ILUSTRĂȚII —

De câțiva ani auzim tot mai mult vorbindu-se despre crematoriu și cetim tot mai adesea prin gazete despre arderea cadavrelor. În legătura cu aceasta spunem și noi azi câteva cuvinte despre el, și arătăm cetitorilor noștri patru ilustrații, cari arată înfățișarea crematoriului, punerea cadavrului în el și apoi scoaterea cenușei, singurele rămășițe, ce-au mai rămas din cadavrul, căruia i s-a dat cinstea din urmă printr'o astfel de îngropare...

Crematoriul e o invenție nouă și originea lui datează abia din veacul trecut. Patria lui e Germania, unde prin anii șaizeci s'a pornit o puternică mișcare, ca cadavrele să nu se mai îngroape, ci să se ardă, după cum o făceau aceasta cu mii de ani înainte aderenții religiei budhiste. La început mișcarea aceasta a făcut mare zarvă și a dat anză la polemici ziaristice și la discuții sociale înflăcărâte. La început chestia se discută numai între laici, încurând își spun însă cuvântul și medicii și advocații și e de prisos să spunem, că și între ei, ca peste tot în societate și în presă, s'au format două partide: unii admiteau arderea cadavrelor, iar alții erau împotriva ei. Cei mai mari potrivnici ai arderei s'au recrutat însă dintre preoți — fără deosebire de confesiune. — Și pe partea lor s'au dat masele uriașe ale credincioșilor, cari nu se puteau împăca cu una cu două cu gândul, cu trupul amorțit pe vecie, să fie nimic prin ardere în câteva oare și să nu rămână din el, decât un pumn de cenușe. Poate tocmai, fiindcă arderea cadavrului nu a plăcut niciodată masselor, nu a putut prinde crematoriul rădăcini și e foarte puțin răspândit și azi...

Nou obiceiul de a arde cadavrele nu e, și începutul lui se perde cu câteva mii de ani în trecut. Afară de budhiști, arderea e practică și la vechii Greci și la Romani. Aceștia duceau la rug cadavrul împodobit în haine scumpe și cu paradă mare. Cenușa după ardere o puneau în vase și o păstrau cu mare pietate. Și din

Îngrijitorul pune cărbuni pe focul, care arde trupul mortului în crematoriu.

punct de vedere religios de fapt nu e nimic necuviincios în arderea cadavrului. Aderenții crematoriului în discuțiile lor amintesc, că arderea corespunde cu mult mai bine cuvintelor din biblie, care zic: „Din praf te-ai făcut și praf te vei face“. Concepția religioasă însă, tradiția și pietatea oamenilor față de mort, ține de mai corect îngroparea. Și e adevărat, că cel rămas după mort, în jale și durere, se simte dar'că mai ușurat, dacă din când în când aleargă la mormântul răposatului încărcat cu flori, ca să-și mai aline chinurile. La ziua morților, ori la alte sărbători ocazionale cade atât de bine sufletului, ca să pună pe mormântul iubit o cunună de flori și să aprindă o luminiță. În fața aceasta, care evoacă mii de amintiri ce-l legau pe urmaș de cel răposat, e o mulțime de gingășie și de pietate.

Din punct de vedere al sentimentului așa dară e foarte frumos și e mai nobil, ca trupul să fie pus în coșciugul de scânduri și să fie lăsat între bubiutul bulgărilor de pământ în groapa adâncă.

Oamenii științei însă, la cari sentimentul joacă numai un rol de mână a doua, spun că nu numai din punct de vedere practic, ci și din punct de vedere sentimental corespunde mai bine spiritului bibliei arderea. Arderea — zic ei — se poate face întocmai cu aceleași mari părazi, ca și îngroparea și prin urmare nu e nimic, nici un motiv, pentrucare arderea să nu poată fi admisă și propagată. Prin ardere trupul într'adevăr praf și cenușe se face și în acestea nu intră nici o altă materie streină...

Argumentarea medicilor aderenți ai crematoriului se bazează pe aceea, că prin ardere se pune capăt la orice boli lipicioase, căci microbii nu mai scapă din focul, care mistuie trupul. După ei, nu e tot așa și la îngropare. Din cadavrul mort în urma bolilor lipicioase chiar și după îngropare microbii se strecoară prin straturile de pământ și cu vremea ies iară la suprafață. — Cele mai noi cercetări însă răstoarnă această afirmare. Și aceasta au dovedit-o medicii, cari sunt potrivnici principiați ai arderei...

Cu totul din alt punct de vedere privesc lucrul aceia, cari se lasă conduși de motive practice și eco-

Coșciugul se bagă în crematoriu spre a se arde.

nomice. Aceștia spun, că în urma scumpirii pământului în apropierea comunei prin înmulțirea populației și a creșterii comunei, cu vremea va fi imposibil, să aflî loc potrivit pentru cimitir în apropierea bisericii. Iar transportarea mortului într'un cimitir mai depărtat reclamă mult mai multe spese și griji mai multe...

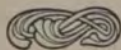
Mai au aderenții arderii încă un motiv, cu care pledează pentru crematoriu, anume războiul. În timp de războiu îngroparea regulată e aproape imposibilă și ca mulțimea cadavrelor să nu nască boli molipsitoare, în războiu morții se ard mai bucuros, decât se îngroapă...

Din punct de vedere iuridic, cei mai mulți sunt împotriva arderii, pentrucă, zic ei, din un cadavru ars, cum numai cenușe rămâne, nu mai poți constată de pildă, dacă mortul a murit de boală, ori otrăvit. Și e foarte adevărat, că urmările otrăvii de multeori se pot descoperi și pe trupuri, cari luni de zile au stat îngropate în pământ. La aceasta însă alții răspund, că dacă numai acesta ar fi motivul, ca arderea să nu se admită, apoi n'ar fi mare lucru, că medicul, care ecsaminează mortul, dacă cât de cât e conștientos, poate recunoaște îndată, că moartea e provocată de boală, ori prin otrăvire. În cazul din urmă, nu dă permisie pentru îngropare pânăce o comisie nu vine să ecsamineze trupul...

Cam de vreun jumătate de veac se luptă astfel de păreri una cu alta și lupta a foarte inegală, căci aderenții arderii sunt foarte puțini.

Cel dintâi crematoriu s'a zidit în *Gotha* iar după acesta au urmat orașele *Hamburg* și *Heidelberg*. În *Francia* un crematoriu se află în apropierea *Parisului*, în cimitirul *Père la chaîne*. În acesta nu se ard, decât cadavre scoase din clinici și de prin sălile de secționare ale spitalelor. Afară de *Germania* și *Francia*, mai are câte un crematoriu *Anglia*, *Svițera*, *Dania*, *Svedia*, *Italia* și *Statele-Unite-Americane*. În aceste state însă arderea e foarte scumpă, așa, că o familie mai săracă nu-și poate încă permite, ca să ardă trupul vreunui membru al său, dacă moare. În *Germania* însă o ardere nu costă mai mult de 100—200 de mărci.

R. M.

O parte a crematoriului. Îngrijitorul scoate cenușa cadavrului ars.

Sala, în care se păstrează cenușa cadavrelor arse. Pe pereți ici-colea cei rămași după răposatul au așezat cununii, întocmai ca pe mormânt.

Mi-e gândul trist...

Mi-e gândul trist de când te-ai dus

Și-adânc pe suflet mi s-a pus

O jale dureroasă

Și-un dor de chipul tău blajin.

De-un zimbet dulce și senin

Pe fața ta frumoasă.

Și de blândeta ochilor,

De dragostea din lumea lor

— Comoara vieții mele

Adeseori o-am căutat

Cu suflet dornic însetat

În schintețeri de stele.

Am întrebat de-atâtea ori

Și raze dulci și mândre flori

Și unde cristaline

Seninul sfânt al zărilor

Și frunza deasă-a codrilor

De știu ceva de tine?...

Dar orișicât m-am tânguîi

Nimic nu mi-au destăinuit

Și nici mi-au spus vr'o veste.

Doar vântul — sol cutreierat —

Mai vine — rânduri — întristat

Și-mi plânge la fereste...

AURELIA POP

ENIGMĂ

Brigadirul intră în sala oficioasă dela poliție, puse un ceas de aur pe masă și grăi:

— Domnule secretar, ceasul acesta l-a găsit un privatier pe stradă.

La spatele lui zîmbia un harap. Avea o haină roșie și pielea îi eră strălucitoare, ca și cum ar fi văcsuită, iar ochii albi păreau că se joacă de-a ascunsul sub pleoape. Brigadirul începû apoi se povestească amănuntele: ceasul de aur zăcuse pe o bancă, harapul a trecut pe lângă el și văzându-l, l-a luat liniștit.

— Am văzut scena — continuă el — și i-am zis: hoho, prietine, acesta trebuie dat poliției. Vorba aceasta l-a pus pe gânduri, fiind el de părerea, că dacă l-a găsit, e al lui. Dar el de unde s-o știe asta, el n-o știe și asta nu-i vina lui.

Domnul Vinochat luă o hârtie tipărită, pe care obicinuiă să-și facă însemnările. La somarea lui, harapul își spuse încet numele și ocupația: Ali ben Caddur ben Ismail ben Ahmed, vânzător de bomboane. I se dădû o hârtie în mână, pe care o băgă răsând în buzunar și clătina din cap, când domnul Vinochat îl lăudă pentru omenia sa și-i declară, că dacă până la un timp hotărât proprietarul ceasului nu se prezintă, acesta trece în proprietatea sa.

În clipa aceasta se deschise ușa și pe toți îi cuprinse mirarea văzând că apare în prag un alt harap, îmbrăcat la fel cu cel dintâiu și leit ca el. Într-o limbă pocită de provincie povesti, că a aflat un ac de cravată împuns în coaja unui arbore. Un polițist i-a arătat localul poliției și el a adus acum aci comoara aflată.

Domnul Vinochat trezindu-se din mirarea sa, luă o altă tipăritură și începû din nou cu întrebările: numele, ocupația?

Harapul răspunse fără întârziere: Caddur ben Ali ben Ahmed ben Ismail, vânzător de bomboane...

— Cum? Ben Ali? Dta ai acelaș nume, ca tovarășul acesta?

— Eu nu cunosc pe omul acesta, răspunse harapul, care adusese acul de cravată, privind chiorș spre vecinul său, pe care într'adevăr pentru primaoară îl vedeă în viața lui. Pe el cum îl chiamă?

— Cum îl chiamă? Ali ben Caddur ben Ismail ben Ahmed — răspunse domnul Vinochat, privind în notițele sale, și e asemenea vânzător de bomboane.

— Ah, pe el nu-l chiamă ca pe mine, întregi cestalalt. Numele meu e Caddur ben Ali, iar al lui Ali ben Caddur.

— Fie!

Secretarul luă în mână acul de cravată, care reprezinta o splendidă ramură, bătută din diamant, că lumină aproape în întunerec. Își isprăvi apoi liniștit însemnările și dădû și cestuialalt harap un bilet.

Adresând-i aceleași cuvinte, ca celui dintâiu, îl felicita pentru purtarea sa bună și-i spuse și lui, că dacă timp de un an și o zi proprietarul acului nu va veni să-l ceară, acul va trece în proprietatea lui.

În anul acesta au aranjat, după obiceiul Spaniolilor, și Italienii lupte cu taurii, în Roma. La aceste lupte interesante iau parte zeci de mii de oameni, cari privesc cu sânge rece la feroasa luptă, care mai de multe ori se sfârșește cu moartea taurului. Chipul nostru arată scena, când luptătorul atăță cu o pânză roșie pe taur.

Ochiul ager de polițist, care știă să-și esplice orice, de data asta nu observă privirele desperate ale celor doi, pe cari le-aruncară ceasului de aur, când secretarul îl așeză în sertarul dela masa de scris, pe când acul de cravată îi lăsase de tot nepăsători. Din întâmplare, cei doi harapi aveau aceeaș dorință: să ajungă cu orice preț la un ceas de aur, care să fie proprietatea lor. Ce comoară ar fi aceasta! Întocmai ca străbunii lor, cari pentru bijuterii de sticlă dădeau în schimb oase de elefant, iar pentru o pălărie veche un chilogram de praf de aur, ei poate și-ar fi dat acum pentru un ceas de aur chiar capul. În pribegia lor din Sudan până la Tripolis, din Marseilles până la Algir niciodată n-au putut adună atâta prisos, ca să-și cumpere un ceas de aur. Ali ben Caddur începû să plângă după „ceasul lui“ și zise suspinând: Oh, de n-ar fi băgat de seamă brigadirul, când l-am ridicat de pe scaun! — Caddur ben Ali își ziceă următoarele: Oare ce să fac, ca să ajungă la mine? Când va veni odată vremea, ca să mă rentorc după el aci?

Anul li se părea amândurora fără de sfârșit. Dar negoțul lor mergea bine și în sfârșit sosi și ziua cea atât de mult așteptată, și într-o bună dimineață amândoi harapii se înfățișară naintea domnului Vinochat. Secretarul i-a recunoscut îndată.

— Ah, sunteți aici? Ați ținut perfect terminul... Binea-ți făcut, că ați venit. Mai întâi să vedem afacerea cu ceasul...

Ceasul, ceasul de aur!, și inima celor doi începû să bată cu putere.

— Ceasul — continuă secretarul — nu a fost cerut înapoi. Va fi deci al aceluia, care l-a găsit. Care l-ați adus aici?

— Eu.

Deodată, într-o clipă au răspuns amândoi.

— Pardon, dumniavoastră nu-mi înțelegeți întrebarea. Vorbesc de ceas.

Ca lucrul să meargă mai bine, își caută notițele și începû să roșească, și să ngâlbinească. Amân-

două erau pe-o formă: una cu Ali ben Caddur, cealaltă cu Caddur ben Ali, mestecate. Ce nume, nu-i mirare, că omul le confundă! Atunci ar mai fi putut corege greșala, dar acum după un an, e foarte greu. Și ce-i mai supărător, e că amândouă harapii seamănă unu cu altu, ca bob cu bob. Nu-i poate deosebi de-o laltă, dar nici n-ar putea ști care cine e. Harapii sunt toți la fel în ochii lui. Afară de asta acești doi aveau aceeași ocupație și purtaseră aceleași haine. De data asta eră, zău, zădarnică toată știința lui!

— Dară cum te chiamă, pe dumniata?

— Ali ben Caddur ben Ismail ben Ahmed, zi-se unul.

— Și pe dumniata?

— Caddur ben Ali ben Ismail ben Ahmed, răspunse cellalt.

— Care ați găsit ceasul? Asta nu-i greu de spus. Nu vă cer doar, să-mi spuneți din cap Coranul, de asta vă puteți numai aduce doară aminte?

— Eu l-am găsit, domnule secretar.

— Minte, domnule, nu-i adevărat. Harapul dintâiu, care aflase ceasul, se mâniè, că vreau să-i discute drepturile. Celalalt se folosi de clipa aceasta, puse mâna pe ceas și începù să se joare, că el e Ali, o spunè pe numele lui Allah, că e acela, și că e Caddur totodată, că vinde bomboane și că are mare lipsă de ceas.

— Așa dar, l-ați aflat amândouă — întrebă secretarul, nădăjduind, că cu zbieretel său întrece pe cei doi.

Harapii însă nu răspunseră. După ce se înjurară mai întâiu reciproc, trecură la argumente mai convingătoare și începură să se bată. Iși sfășiară hainele și părul lor se zburli tot. La zgomotul făcut năvăliră înăuntru polițiștii și-i despărțiră.

— Aruncați-i afară și le va pareă rău ticaloșilor acestora, că au început cu mine — strigă mănios secretarul scos din sărite. Se mai liniști apoi și întoreându-se spre cei doi, adause:

— Acum trebuie să vă spun, că acela, care perduse acul de cravată, a venit după el și a lăsat pentru

cel care-l aflase un premiu de 300 de franci. Deoarece amândouă ați aflat ceasul, e de sine înțeles, așa-i dară, că nici unul n-ați aflat acul? Bani prin urmare îi vom trimite unei societăți de binefacere și și ceasul, fiindcă nu vă puteți înțelege asupra lui, și-acum — alivanti!

Cei doi harapii voriră să mai facă niște observări, dar fură dați pe ușă fără cruțare.

MARCEL ROLAND

MISTERUL POETULUI

Roman de ANTONIO FOGAZZARO

Trad. din italienește de: D. TOMESCU

— 34 —

XLIII.

Ajung acum la ceasurile acelea dureroase de care mi-e groază și pe care totuși sunt setos să le povestesc. Am impresia că până acum am străbătut domol o vale lungă cu privesți când melancolic când vesele, și că de odată munții se strâng fără veste deasupra trenului care-și iutește mersul și s'avântă în goană, ca un înebunit de groază. Și într'adevăr crâmpeliu acesta de vieața mea care urmează după întâmplările povestite până acum, nu se aseamănă el cu trecerea printr'un tunel dintr'o mare vale alpină? Nu vin eu acum din lumea soarelui, a câmpiilor vesele și a văilor, — în această beznă sonoră unde sunt adus așa dintr'odată, fără să ni se deă răgaz, așteptând mereu să ies, nu știu când și nu știu unde, dar fără îndoială că în lumea luminei depline?

În clipa aceasta mă gândesc la sala de așteptare a miciei gări din Assmannshausan. Trei zile după plimbarea la St. Goar, ne suisem la Niederwald cu soții Steele și cu amicii lor, veniți dela Maiența. Eră într'o duminică. Pe drum întâlneau o mulțime de oameni vesele cari ieșiau din păduri purtând buchete de flori și ramuri înfrunzite. Lângă monumentul național, a cărui temelie nu se zărea încă, un grup de oameni cântă un cântec patriotic care aveă în el ceva religios. Din depărtare veniau amenințări de furtună și nu voiu uită niciodată impresia pe care mi-a lăsat-o acel cer întunecat înspre Franția, acel fluviu mare dela picioarele noastre și cântecul acela grav și solemn. Violet făcuse sușul călare, — pentrucă pe vremea aceea nu eră încă linie de fer dela Rudesheim la monument, — și îmi pareă acum foarte obosită din pricina acestui drum, deși ea nu voia s-o recunoască. Dela pavilionul de unde începi să cobori pe cealaltă creastă a muntelui și până la Assmannshausen de unde voiam să luăm trenul pentru Rudesheim, ea făcù drumul pe jos ajutându-se de brațul meu. Se opri din când în când și atunci își răzimi umărul de mine. Povârnișul eră așa de repede încât am întreat-o de mai multeori, dacă se simte obosită. Îmi răspundeă totdeauna, că nu, zămbind puțin cam trist. La urmă nu mi-a mai răspuns de loc.

— Te iubesc, zise ea, te iubesc mult. Tu ești viața mea, tu ești totul pentru mine și ar fi o durere nemăsurată dacă n-aș putea s-ajung soția ta!

Cuvintele acestea mă mișcară și mă îngroziră într-un chip negrăit. De ce-mi vorbea ea așa? Nu puteam s-o întreb nimic atunci din pricina tovarășilor

Transportarea bolnavilor de coleră în lagărul din apropierea Constantinopolului.

Desinfectarea hainelor celor morți de coleră în tabera turcească.

noștri de drum cari erau foarte veseli. Ca niște buni Germani ce erau, aceștia culeseră niște buchete enorme de flori și-și disputau acum plăcerea de a-le oferi Violetei. Aceasta mă vedeă că sunt abătut și căută acum să distrugă în mine, printr-o sbucuire de veselie, efectul cuvintelor triste.

Însfârșit ajunserăm și 'n melancolicul Assmannshausen: un sat așezat în fundul unei vălcele prin care coborîsem noi spre fluviul strâns între maluri, posomorât și mănios. Mai eră aproape un ceas de așteptat până să vină trenul. Violet și cu mine, intrarăm în gară, pe când ceilalți se duceau să guste celebrul vin roșu din partea locului. Ea-mi mărturisî atunci, că în timpul nopții se trezise în spasmuri, simțindu-se rău, aproape să moară. Criza trecuse foarte repede, dar îi rămăsese impresia că a trecut pe lângă o primejdie mare, și ideea, că un al doilea atac ar putea să aibă un sfârșit fatal. Am încunjurat-o cât am putut și-am dezmiertat-o. Ea și-a ridicat capul și m'a privit zâmbind.

— Acum tu ești mai palid decât mine, zise ea.

Nu putui să-i răspund decât un „nu“ stupid. Glasul meu eră par'că sugrumat. După o scurtă tăcere, îmi spuse că are să-mi mai spună ceva. Ce anume? Ea nu mai vorbea și aștepta cu-atâta neliniște încât unori mi se părea că mi se tae răsufllarea.

— Ieri seară, zise ea, cu capul plecat în jos, am primit o scrisoare dela...

Îmi spuse numele omului pe care ea-l iubise odinioară. Auzind numele acesta rostit astfel, un fior dureros îmi îngheță trupul și-i lăsaî mîna pe care până aci o ținusem într'a mea. Ea mă opri:

— Nu, zise ea blând, nu mă sili să-l urâsc.

Regretai mișcarea mea și-i cerui iertare.

— Știi tu, îmi ziceă ea cu o duioșie plângătoare, că tu ești totul pentru mine, în lumea asta, că eu nu sunt decât o păticeică din ființa ta... Apoi, cu glasul din ce în ce mai tare, îmi povesti că el îi trimisese scrisoarea la Nürnberg, și părea că nu știe nimic de situația ei de azi, că eră foarte nenorocit, că toate iluziile lui fuseseră spulberate, că toate planurile lui fuseseră zădărnice și că eră fără putere și fără nici o nădejde. El se 'ndreptă acum spre ea, cerându-i cel puțin un cuvânt de milă, spunând că remușcarea de-ai fi făcut rău eră unul din chinurile lui cele mai mari, și-o 'ntrebă astfel pe de departe, în cuvinte ocolite, dacă inima ei mai e și astăzi liberă.

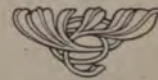
Ascultam pe Violet în tăcere, căutând să fac o

apropiere între accesul de peste noapte, între înfățișarea ei tristă și 'ntre această blăstămată scrisoare. Suferiam și tot de-odată căutam să-mi ascund această suferință, fie din mândrie, fie pentrucă simțiam că nu am dreptul să mă plâng. Când a sfârșit, n-am întregbat-o nimic. Nici chiar de unde i-a venit scrisoarea. Doriam numai să nu-i mai vorbesc de asta și țineam mai bine să nu știu unde se găsește omul acela și să-i îndepărtez imaginea cât mai mult cu puțință de realitate. Violet făcū o nouă sfortare ca să-mi spună că ea crede că-i de datorîa ei, o datorie de caritate, să nu lase o asemenea scrisoare fără răspuns. Mi se părū, în gelosia mea, că ea îmi spuse lucrul ăsta într'un ton care înfățișă o hotărâre luată mai 'nainte, și pe care ea ar fi ținut-o chiar dacă n-ar fi lăsat-o inima și chiar împotriva voinței mele. Gândeam că ea, chiar iubindu-mă pe mine, încearcă o adâncă bucurie feminină, simțindu-se totdeauna iubită de un altul, și această bănuială mă umplea de mânie. Noroc însă, că Violet nu mi-a dat răgaz să rostesc un cuvânt regretabil și că-mi întinse răspunsul pe care ea-l și pregătise. Eră cuvinte străbătute de-o milă severă și cumpătată, povețe pline de înțelepciune. Scrisoarea sfârșî așa:

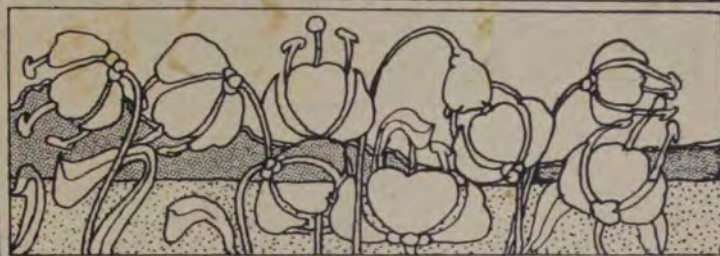
„Inima mea e dată acum, întreagă și pentru totdeauna, unui om care mă iubește cum îl iubesc și eu: cu cea mai adâncă dintre iubiri. Niciodată nu voi putea să mulțamesc îndeajuns lui Dumnezeu, care a împreunat viața noastră. Raiul a și 'nceput par'că pentru mine, care n-am să mai pot fi deacum înainte — orice s-ar întâmplă — așa de nefericită. Dacă DV. a-ți înrâurit asupra vieții mele în așa chip, încât eu m-am gasit liberă când am întâlnit pe logodnicul meu în străinătate, nu trebuie să aveți nici o remușcare. Fiți tare și aduceți-vă aminte că eu v-am iubit, — dacă asta vă mai poate ajuta să mergeți pe drumul cel drept“.

Cuvintele acestea din urmă îmi stricară impresia pe care mi-o produseseră cuvintele dela început, și rugai pe Violet să le înlătore. Ea consimți, zâmbind cu o blândete indulgentă, ca cineva care ar cedă din dragoste iar nu și din convingere, încât eu mă căii de cererea mea, și când ne-am întors la Rüdeshheim îi spusei să trimeată scrisoarea așa cum o scrisese. Ea mă rugă s-o pun la postă, și văzui că scrisoarea eră adresată la Wetzler. Înțelesei atunci sfatul pe care mi-l dăduse Topler.

— urmează —

Arderea unui sat din vilaietul Salonichi, în Macedonia.

Premiile „Cosinzenii“.

De sărbătorile Crăciunului revista noastră va aduce frumoase daruri abonaților săi, cari au plătit **deodată** abonamentul pe anul întreg. Dupăcum vestisem la 'nceput, sortăm între acești abonați premii de cărți în valoare de **200 coroane**. La 'nceput aveam de gând să le dăm 8 biblioteci mici, de câte 25 coroane una, dar cerându-ni-se din multe părți să dăm la mai mulți abonați premii, nu numai la 8 inși, am hotărât să dăm biblioteci de 10 coroane la **20 de abonați**. Aceste premii, pe cari le dăm cu dragoste abonaților noștri, se vor compune din următoarele cărți de valoare:

- I. Agârbicean: *Schițe și povestiri* 2—
Al. Ciura: *Amintiri* 1'60
Liviu Rebreanu: *Frământări* . 1'50
V. Eftimiu: *Poemele singurătății* 2—
Almanahul scriitorilor dela noi 1'60
E. Borcia: *Versuri flușturate* . 0'60
Cele mai frumuse poezii pop. 0'60

În numărul proxim al revistei noastre vom publica numele celor 20 de abonați norocoși ai noștri, cari au câștigat aceste premii.

Aducem totodată la cunoștința abonaților noștri, că dela anul nou vom face și mai mari îmbunătățiri la revista noastră și că abonaților le vom face niște favoruri foarte bune, ca în curs de 4—5 ani să poată ajunge la o bibliotecă frumoasă, plătiind pentru ea **abia 1/3 din prețul cărților**, iar **2/3 le plătește revista**. Și până atunci avizăm, că fiecare abonat al nostru, care nu e în restanță cu abonamentul, **capătă dela noi în cinste patru volume**

din cărțile amintite mai sus, dacă ne câștigă un **abonat nou** pe întreg anul viitor. Dela acest favor nu eschidem nici pe abonații noștri vechi, cari ne trimit 1 abonament nou numai pe $\frac{1}{4}$ de an, ori pe $\frac{1}{2}$ de an. În cazul acesta însă capătă numai 1 carte, respective 2, dupăcum ne va trimite abonament pe $\frac{1}{4}$, ori pe $\frac{1}{2}$ an.

„Cosinzeana“ roagă pe toți abonații săi să o răspundească între cunoștii lor, ca pe o revistă adevădată pentru familie, care în loc de supărări duce în casa fiecăruia numai bucurie și distracție.

Inmormântarea lui Caragiale

Din vinerea trecută osemintele maestrului genial zac în pământul țării sale și scriitorul neastâmpărat a aflat odihna de veci. După o rătăcire de câteva săptămâni prin gările Austriei, coșciugul lui a fost coborât în groapa întunecată și primitoare, unde nu mai e durere și nu mai e zgomot. Înmormântarea lui a fost imposantă și a fost sărbătorească. Sute de cununi i-au împodobit sicriul scump, între cari printre cele dintâi erau acele ale reginei poete Carmen Sylva și a prietinelor săi Delavrancea și Goga, singurul din Ardeal, care a ținut să-și achite și în felul acesta datoria de pietate față de marele răposat.

La înmormântarea nemuritorului scriitor s'au rostit o mulțime de discursuri, dintre cari remarcăm pe cel al distinsului orator și scriitor Barbu Delavrancea, care a spus următoarele:

„M'a ales soarta să vorbesc în fața scumpelor rămășițe ale celui mai mare român din câți au ținut un condeiu într'o mână și-o torță aprinsă în cealtă. Condeiful a căzut, torța arde, și va arde, și nu se va stinge niciodată, nici chiar cu cea de pe urmă ființă care ar rămânea din viața românească, — și ce v'aș spune, și cum v'aș spune durerea ce ne cuprinse din ceasul în care, el s'a dus, vecinic viu în mintea tuturor, nemuritor și bravând moartea cu râsul lui stăpânitor a toate?”

Nu știu care francez a zis, — când de pe fruntea Franciei se ștersese o rază de glorie adevărată, — că noi scriitorii, atât avem și atât aducem... câteva lacrimi de cerneală! Aș vrea și eu să-i aduc, ca prinos al iubirei și al admirațiunii mele, câteva lacrimi de cerneală... și nu pot... celelalte năvălesc fără voia mea... Și fiecare picătură este o scenă de despărțire, și toate laolaltă mă covârșesc până peste puterile mele...

O, câte clipe de fericire intelectuală am trăit împreună!

Caragiale unde a pus mâna a săpat în cremene urme neșterse, că p'acolo a trecut el, uriașul rasei noastre, învățătorul aspru al nostru și al urmașilor noștri. El e cel mai citit și cel mai admirat de tinerimea dela 18 ani în sus de dincoace și de dincolo de Carpați... ba crez, că el singur ar fi fost în drept să zică, fără pic de fală: „Carpații nu mai ecsistă!“ Il admirăm cu toții ca fond și ca formă, și cu toate acestea n'a atins încă culmea gloriei. Când puzderia latină va înțelege pe deplin că ceea ce nu piere, și n'o lasă să piară este

limba strămoșească, — și își va pune întrebarea — „care sunt canoanele firești ale graiului nostru“... — atunci se va desluși că omul care a croit verbul, dându-i puteri noi, după calapodul etern al limbei, care a întrebuițat consecuția timpilor, ca o sintesă a Olteniei, care a dezlegat problemele încalcite ale sintaxei, ce rămăseseră fără soluție până în vremile noastre, care a dat cu sonda în întunecimele pornirilor instinctive ale rasei noastre și-a scos aur și lumină... a fost el, Caragiale, luceafărul nostru de ziuă și de noapte la luminile căruia, clipitoare și senine, se vor îndreptă închinându-se generațiunile viitoare.

Caragiale n'a fost nici deputat, nici profesor la universitate, nici academician, nici ministru, fiindcă n'a vrut să fie. Eră sortit, să nu fie nimic din câte suntem și să fie tot ceea ce am putea fi, să ne integreze, să ne reprezinte sporiți în ochii noștri și cu podoabe scumpe în fața străinilor.

Caragiale n'a murit, Caragiale nu poate să moară... Ostenit d'atâta sbucium doarme cu fața în sus... Încet, să nu-l deșteptăm... Desprins din unda divină, oprit o clipă între noi, geniu reversibil, se întoarce în splendorile misterelor de unde ne vor sosi geniile...“

Alte vremi...

În zilele trecute m-a prins așa o duioșie, că mai să mi se rupă sufletul de durere. Stăteam cu țigarea în gură proptit de speteaza scaunului și slobozeam rotocoale de fum albăstriu, în vreme ce gândul meu da târcoale pe la pleiada cunoștilor și prietinelor. În mână țineam jurnalul și din când în când aruncam ochii pe șirele mărunte, cercând să-mi mai însemn câte ceva din cele întâmplare cu 48 de ore mai înainte și înregistrate acum aci, în gazeta care a atât de necesară azi unui om cu pretenții de cultură. Mă interesau mai mult noutățile — și cum făceam să-mi alunece ochii peste rândurile mărunte, bag de seamă, că mă opresc într'un loc și încep să citesc. Și cum cetiam, simții că se stre-

coară domol în sufletul meu ceva, așa ca o părere de rău, ca un regret, după ceva ce e pe cale să se piardă.

Cetiam, că inteligența din două orașe din Ardeal a hotărît, că în iarna aceasta nu mai aranjează petrecerile obicinuite, fiindcă speșele ce le reclamă o petrecere, nu-s de unde să se acopere, pe timpul acesta cu finanțele ruinate. ...Mi s-a furișat nu știu cum o lacrimă sub pleoape, când am cetit știrea aceasta și mi-a venit în minte cum se strică sărmanele noastre obiceiuri din alte vremi. Și mi-a fost mânie pe toți miniștri, pe toate popoarele războite, pe Bulgari, pe Turci, pe Sârbi, pe Greci și pe tot neamul lui Nichita, cel cu țara cât comitatul nostru. Mi-a fost mânie și m-am supărat foc, că pentru daraverile lor trebuie să suferim noi, trebuie să suferă drăgălașele noastre domnișoare, și tinerii noștri cu mustața abia mijindă, cari așteaptă o petrecere cel puțin cu aceeaș tremă, cu care a așteptat Nichita războiul. „Să le ia naiba pe toate“ — mi-am zis în mânia mea, și mi-am dat mănios capul înapoi. De ce să nu ne petrecem noi și dacă e criza financiară și banii nu se capătă așa ușor, ca altădată? Și mi-au venit în minte vremuri trecute, vremuri vechi, când lumea își petreceă și dacă nu avea bani, ori își petreceă tocmai fiindcă nu avea. Ba o să ne petrecem și pe criză și o să ne petrecem mai bine, mai cu foc, ca omul supărat, care caută să-și uite toate mizeriile, și toate năcazurile în cele câteva ceasuri de beție de vals. O să ne petrecem și o să închidem ochii ca să nu privim la haina domnișoarei, că e din aceeaș stofă, ca haina de acu-i anul, o să închidem ochii și n-o să ne uităm nici la ghetete, că pielea fină a făcut crețe de bătrâneță, o să închidem ochii și n-o să ne uităm nicăiri, la nimic fix, ci o să privim așa fără de țintă în larg, în vreme ce acordurile valsului o să ne strecoare în suflet picătură cu picătură nostalgia vremilor acelora trecute, de pe când eram copii... Și eu sunt sigur, că ne vom petrece tot așa de bine, ca și când n-ar fi criză, ca și

când banii ar curge mai ușor, ca oricând. Ba o să avem și un folos, o să avem folosul, că pe motiv de criză n-o să ne facem costume noi, s-au dacă ni le facem, n-o să le plătim croitorului. Și tot o să fim și cu haine noi, și o să fim tot așa, ca 'n alte vremi; ca 'n vremi, când pe la granița țării noastre, nu erau așezate tunuri cu gurile înspre noi. Ce-am și face altceva pe vremi de acestea, dacă nu ne-am petrece? Ce-am și putea mai cuminte face, când toate-s atât de triste și când din clipă în clipă poate izbucni dansul acela nebun al morții, care ne va ucide frații și părinții, prietini și cunoscuții. O ce-am putea oare face, dacă nu petreceri?

A. P.

Imnul cepii.

Miliardara Hetty Green, cea mai bogată femeie din lume, și-a serbat nu de mult a 78 aniversare și din prilejul acesta presa americană i-a făcut frumoase ovații, iar ziaristii au năvălit roiuri la ea, ca să o interviueze. Miliardara i-a primit pe toți deodată, nu a dat audiență separată fiecăruia, și le-a eșit întru întâmpinare în sala de așteptare, ținând în mâna stângă o ciapă roșie mare, iar în dreapta o bucată de pâne. Ziaristii au înmărmurit văzându-o așa, dar ea nu și-a pierdut cumpătul și începând să le vorbească, mușcă când din ceapă, când din pâne și se vede că o face face aceasta cu aceeaș poftă, cu care ar gustă cele mai alese mâncări de pe o masă de miliardar. Între altele a început apoi să vorbească despre ceapa roșie, aducându-i elogii, ca celui mai de seamă stimulent al inteligenții și al sănătății. „Dumnia-voastră — a grăit miliardara ziaristilor — ve-ți râde, dar e absolut sigur, că colorarea sănătoasă a feții mele i-o pot mulțumi numai și numai cepii roșii. Cea mai bună mâncare, care face mai mare bine inteligenții și trupului, e ceapa. Cine mănăcă multă ceapă, câștigă energie de muncă, câștigă dibăcie și spirit practic“. Și în felul acesta a continuat apoi să slăvească ceapa, atribuindu-i fel de fel

de însușiri și punându-o mai presus de cele mai alese mâncări...

Suntem siguri, că acum după ce Hetty Green și-a trădat așa de ușor secretul îmbogățirii și al înțelegerii, sute și mii de inși îi vor aplica cura: toți aceia, cari ar dori să se îmbogățească pe nemuncite și repede.

*

Cea mai scumpă jucărie.

Suntem în preajma sărbătorilor de Crăciun, când copilașii mici așteaptă cu drag, ca îngerii să le aducă fel de fel de jucării și bomboane. Și din prilejul acesta ne vine în minte, c-am cetit undeva despre cea mai scumpă jucărie din lume. Această jucărie nu e din zilele noastre, ci cu mult mai de demult, de prin veacurile trecute, și a fost făcută pe seama lui Ludovic al 14-lea, regele Franței. Jucăria aceasta constă din 20 de companii de husari și 10 companii de infanteriști. Soldații pitici erau făcuți din argint curat și jucăria i-s-a dat viitorului rege, ca să se deprindă cu armata și de mic să poată îndrăgi soldații. După un do-

cument, ce să află în arhiva din Paris, jucăria aceasta a costat suma oribilă de 25.000 lire și e opera sculptorului Eisseg. O sumă așa mare pe vremea aceea avea valoare și mai mare și niciodată pentru o jucărie nu s-a cheltuit o sumă, care s-o întrecă. Mai târziu din soldații aceștia de argint s-au bătut bani și s-au plătit cu ei soldați adevărați.

○ ○ ○

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

O. E bine scrisă, dar nu mai e actuală. În revista noastră s-a scris de altcum mult despre acest subiect. Trimite-ne alte lucruri și poate vom putea alege din ele.

N. B. S. Poeziile dvoastră sunt prea simple și într-o limbă prea dialectală scrisă. Nu le putem folosi.

Sălișteanca. Cele trimise l-eam predat „Foi Interesante”, poate te va publica ea, că noi nu avem loc.

M. Altele mai bune, cel puțin ca cele dinainte, vom publica. Acestea nu se pot.

M. D. M. Am primit și aceste două. Sunt hotărât mai bune, ca cele dinainte și dacă faci tot așa progrese, credem, că încurând o să ne poți trimite lucruri publicabile.

○ ○ ○

Depozit românesc
de
PIANE ȘI ARMONIURI
în Sibiiu, str. Cisnădiei 7.

Piane și pianine din cele mai bune fabrici din Austria și Germania, în nuc mat sau poleit, în lemn negru, mahagon, palisandru veritabil, construcțiune modernă, cadru panceraț, agrafe, moderator etc., — se pot cumpăra **cu preț foarte favorabil** în depozitul meu. Transportul și pachetarea sunt **gratuite**. Școalele, reuniunile de cântări și alte instituții culturale primesc favor special.

Armonii de școală
bune și solid lucrate.

Rog sprijinul onoratăului public român.

Cu distinsă stimă

TIMOTEI POPOVICI,
profesor de muzică

Sibiiu—Nagyszeben
Strada Cisnădiei 7.

17—20

Din

„BIBLIOTECA SCRITORILOR DELA NOI”

care apare în editura „*Librăriei Naționale*” S. Bornemisa, sub auspiciile „*Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*” îngrijită de Oct. C. Tăslăuanu, a apărut al doilea volum:

Schițe și povestiri de Ion Agârbiceanu.

Volumul are peste 300 de pagini și cuprinde cele mai alese bucăți literare din întreg scrisul dlui Ion Agârbiceanu. Prețul unui volum e *Cor. 2*— + 20 bani porto. Se poate comanda la „*Librăria Națională*” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

Cine vrea să facă de Crăciun bucurie copiilor, să comande din cărțile drăgălașe și folositoare înșirate mai jos, că mai bun dar pentru copii nu-i decât cartea.

CĂRȚI PENTRU COPII

Pentru copii, versuri de Elena Farago	cor.	1.—
A. B. C. ilustrat	"	1:50
A. B. C. ilustrat, de Smara	"	3.—
Copiii ascultători	"	1:50
Grădina și câmpul, ilustrat	"	2.—
Anicuța, poveste ilustrată	"	1:50
lancușor, "	"	1:50
Trei copii drăgălași, ilustrat	"	3.—
Din viața copilărească, ilustrat	"	3.—
În lumea largă, ilustrat	"	3.—
Cele zece pisicuțe, ilustrat	"	1:50
Cele șase lebede, ilustrat	"	1:50
Moșia, ilustrat	"	1:50
Lenuța lui moș Părvuț, ilustrat	"	3.—
Îngerașul, ilustrat	"	3.—
Topo, poveste	"	3.—
Ciorap de piele, poveste	"	3.—
Cotoiul încălțat, poveste ilustrată	"	1:50
Nicu și Luna, "	"	1:50
Albă, ca zăpada, "	"	1:50
Pantoful de sticlă, "	"	1:50
Cap de aur, "	"	1:50
Lupul și iezii, "	"	1:50
Iepurele și ariciul, "	"	1:50
Cei trei frați, "	"	1:50
Croitorașul viteaz, "	"	1:50
Scufița roșie, "	"	1:50
Prichindel, "	"	1:50
Cele două sorioare "	"	1:50

A se comandă la

„Librăria Națională” S. Bornemisa
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS.

Pentru porto să se alăture deosebit 10 fileri de fiecare carte.